

Avgörandets stund i landskampen Finland-Sverige

Måndag, 1 Juni 2009 14:00

Björn Sundell

Länge var Sveriges och Finlands ekonomier lika framgångsrika med hög tillväxt, sjunkande arbetslöshet och låg inflation. Den ekonomiska krisen förändrade allt. Nu kryper skillnaderna fram genom att Sverige valde bort euron och Finland gick med i den monetära unionen på 1990-talet. Man kan rent av säga att Sverige nu åker snålskjuts på Finlands bekostnad.

Två av Nordens topekonomer på ekonomijournalisternas seminarium. T.v. Lars Calmfors från Stockholms universitet och t.h. Sixten Korkman från Etna. I mitten Björn Sundell från tankesmedjan Magma.

Åren 2000-2008 växte bruttonationalprodukten lika snabbt i Finland som i Sverige, med drygt 3 procent i medeltal per år. Båge länderna uppvisade stora överskott i utrikeshandeln, en god produktivitetökning och ungefär lika löneutveckling. Det här trots att de två länderna hade tagit in på helt olika vägar i mitten av 1990-talet.

Finland valde EU-samarbetet fullt ut, övergav marken och tog emot euron. Det här skedde efter en intensiv kampanj där eurons förespråkare varnade för en katastrof för små länder som ställer sig utanför EMU. Sverige valde att behålla kronan efter en lika hård kampanj där eurons motståndare hävdade att den gemensamma valutan kunde leda till en katastrof. Ingen av dem som målade upp hotbilder på 90-talet fick rätt, vare sig i Finland eller i Sverige. Under de första tio åren gick det lika bra att leva inom som utanför euroområdet.

Lika som bär

-Sverige och Finland har varit nästan lika som bär. Det här är som ett laboratorieuxperiment, sade Sixten Korkman, vd för Näringslivets forskningsinstitut Etna, vid en debatt som ordnades av föreningen Taloustoimittajat - Ekonomijournalisterna i slutet av maj. Två av Nordens topekonomer, Sixten Korkman från Finland och Lars Calmfors från Sverige, diskuterade

ekonomisk krishantering och olika sätt att bemöta det senaste årets akuta problem (se bilden ovan). Som moderator fungerade Björn Sundell från tankesmedjan Magma.

Lars Calmfors är professor i internationell ekonomi vid Stockholms universitet och ordförande för det svenska Finanspolitiska rådet som granskar regeringens finanspolitik. Hans bedömning är att den svenska regeringen skött sig rätt väl det senaste halvåret, men att stimulansåtgärderna inte är tillräckliga. Krisen är så djup att mer kraftfulla åtgärder behövs mot den rådande arbetslösheten liksom höjda bidrag till kommunerna. Sverige har råd med ökad stimulans.

-Å andra sidan är jag mycket nöjd över att den svenska regeringen har fört en ansvarsfull ekonomisk politik i jämförelse med till exempel USA där regeringen tagit mycket större risker, säger Calmfors.

Bland det positiva i den svenska krispolitiken nämner han bland annat nytänkandet i lönebildningen - man har infört åtgärder som tillfälligt sänker krisföretagens lönekostnader (ett förfarande som påminner om det finska permitteringssystemet). Och regeringen har varit snabb i besluten samtidigt som krisen på finansmarknaden, i bankerna, har hanterats väl.

-Och sen har vi valutakursen, förstås, tillägger Calmfors. Den kraftigt sjunkande kronkursen har hjälpt exportföretagen. Men det är ingen medveten politik. Marknaden dikterar kronans kurs, Sverige styr den inte själv. Det har varit en fördel för oss - och en nackdel för andra.

Kronan rasade

Kronan och euron, ja. Nu syns skillnaderna. Sverige och Finland är båda exportberoende länder och båda har drabbats hårt sedan den globala handeln började minska i vintras. Kronan har blivit kring 15 procent svagare gentemot euron sedan september i fjol (tillfälligt har skillnaden varit ännu större), och det har gett svenskarna en stor konkurrensfördel. Stora Enso flyttar produktion från Finland till Sverige. Sågarna går för halvmaskin i Finland men nästan för fullt i Sverige. De svenska skidorterna lockade turister på ett helt annat sätt än de finska i vintras. Och så vidare.

-Sverige drar nytta av valutakursen på ett sätt som inte är juste, anser Sixten Korkman. Han hänvisar till prognoser från EU-kommissionen som antyder att Finlands export kommer att rasa med 18 procent i år, Sveriges med bara 8. I det perspektivet drabbas Finland mycket hårdare än Sverige av finanskrisens följdverkningar.

-Sveriges finansminister Anders Borg sade för inte så länge sedan att det är lyckligt för Sveriges industri att kronan är så svag. Han tonade senare ned uttalandet, men det förändrar inte saken. Här finns ett moraliskt dilemma. Sverige åker snålskjuts på andras bekostnad. Man skjuter över problemen på andra, säger Korkman.

I övrigt är skillnaderna i krishantering inte särskilt stora. Enligt Korkman har den finanspolitiska stimulansen varit aningen större i Sverige, men bara obetydligt.

-Ett problem här i Finland är att allt som föreslås i stimulansväg ses som positivt i debatten. Det är riskabelt. Inför nästa budget behövs en seriös diskussion i vårt land om vilken slags stimulans som verkligen är eftersträvänsvärd.

Dopning eller hårdträning?

Om man granskar Finland och Sverige som ett laboratorierexperiment i kristider innebär den svaga kronan att Sverige åtminstone på kort sikt tar marknadsandelar i exporten, men att svenskarna å andra sidan tvingas betala mer för sina importvaror. Svensken i gemen känner alltså av krisen genom att köpkraften minskar när varorna blir dyrare. Hur blir det då på längre sikt?

-Om krisen blir långvarig är det klart att svenskarna fortsätter att ta marknadsandelar på finländarnas bekostnad. Det är inte rättvist, bara en realitet. Sveriges konkurrenskraft är "supergod" tack vare den svaga kronan, säger Korkman.

Sedan kan man förstås anmärka att devalveringar inte alltid stärker ett land på sikt. De uppskjuter strukturella förändringar, de kan bromsa produktivitetshöjande beslut. Eller, som Dagens industri skrev nyligen: Det kan bli dopning i stället för den hårdträning som skulle behövas.

Hur som helst blir Sveriges bytesbalansöverskott allt större, alltså överskottet i de sammanlagda affärerna med utlandet, allt medan Finlands minskar. Därmed skulle den svenska regeringen ha råd att stimulera ekonomin mer än hittills - helt i enlighet med de krav som har uttalats vid internationella möten det senaste året: Länder med överskott (som Kina) borde stimulera ekonomin, och inte de länder som är mest skuldsatta sedan förut.

Intressant nog är svenskarnas inställning till euron just nu positivare än på länge. Den senaste opinionsmätningen från mitten av maj antyder att 47 procent är för euron, 44 procent vill bevara kronan. Varför vill Sverige ha euron just när landet drar nytta av att stå utanför?

- Svenskarna känner sig fattiga när kronan försvagas. Det ökar eurons popularitet, antar Lars Calmfors.

Själv anser han att Sverige borde gå med i EMU.

-De politiska partierna vill nog inte ta upp frågan just nu, men jag tycker Sverige borde säga ja till euron. Det finns starka moraliska argument som talar för ett medlemskap i valutaunionen, säger Calmfors.